

ténik. A harmadik kirándulás messzebb vidékre esik, hogy megismerjék a hazai természeti viszonyokat a tanulók. Itt már nemcsak a növénytani, hanem a geológiai viszonyokra is tekintettel vannak.

A természetrajz biológiai tanításánál fontos segítőeszközeink az aquariumok és terrariumok, amelyeket Werner ír le. Az iskolakertek fontosságát Umlauft fejtegeti, ugyancsak ő írja le azokat a szép eredményeket is, amelyeket iskolás gyermekekkel a virágápolás terén elértek. A rajz szerepéről a természetrajzi oktatásban E. Walther beszél. A hátralevő cikkekből Rothe és Kossmat kettőt közösen írtak. Az egyikben több geológiai anyagot követelnek a tanításban, a másikban pedig arról van szó, hogy milyen szerepe van a geológiának a földrajztanításban. Az utolsó két cikket Rothe egyedül írta, az egyikben azt színezi ki, mint lehet jó természetkutató a tanító vidéken, a másikban pedig a tanítók továbbképzését sürgeti, ami miatt egész sor könyvet, irodalmi adatot is közlése, hogy megkönnyítse a fiatal, kezdő tanulók tanulmányozását. Aki szeretettel foglalkozik tárgyával és együtt örül a nagy természetben az ifjúsággal, az nagyon sok hasznos gyakorlati eszmét talál Rothe könyvében, amelyeknek megvalósítása egyik legnagyobb követelése a modern pedagógiának.

Dr. Horváth Károly.

*

E. Parisot et E. Martin: Les postulats de la pédagogie. Avec une Préface de M. G. Compayré de l'Institut. Ouvrage récompensé par l'Institut. Paris Librairie Felix Alcan. Nyolcadrét 188 lap, ára 3 fr. 50 c.

A pedagógiát — mint tudományt — Franciaországban legújabb ideig alig kultiválták, csak a legújabb időkben vett a pedagógia ezen országban is nagy lendületet, amit Compayré Gábor, az «Institut» tagja, ily módon fejez ki: «La France pédagogise». A mű is, melynek címét itt közöltük, a párisi «Académie des Sciences morales et politiques» egyik pályaversenyének köszönheti megjelenését. Az «Académie des Sciences et morales» 1910-ben ily című pályatételt tűzött ki: «Les principes philosophiques de la pédagogie», mely pályázat alkalmából — Ribot a «Collège de France» híres tanárának ajánlatára — Parisot és Martin műve dicséretet nyert.

Nagy olvasottságra és a tárgy felett teljes uralkodásra vall e dicséretet nyert mű, melynek bevezető részében a szerzők a «Pédagogie rationnelle»-el foglalkoznak behatóbban és végül amaz eredményre jutnak, hogy: «a nevelés oly céltudatos és methodikus képzés, melynek célja az, hogy a gyermekeknek bizonyos természetet adjon.»

Szerzők már most ama kérdéseket vetik fel, mi tulajdonképpen a nevelés, vagyis minek kell lennie, mily ideált kell a nevelőknek maguk elé állítaniok, továbbá kiknek kell ezeknek lenniök és végül

mi legyen a nevelés szelleme? Nem akarunk a szerzők által felvetett összes kérdésekre felelni, csak főbb elveiket akarjuk kiemelni.

«A nevelés szükségéről» szóló fejezetben szerzőink a nevelésről a ma uralkodó theóriát fogadják el, amely abból áll, hogy a gyermek sem teljesen jó, sem teljesen rossz, de alkalmas vagy az egyik vagy a másik lenni, a nevelőnek tehát kötelessége arra tanítani, mikép különböztesse meg a jót a rossztól, mikép keresse fel a jót és kerülje a rosszat. A jól felfogott nevelésnek nem szabad a gyermek autonómiáját elnyomni, ne erőszakoljunk a gyermekre lerombolhatatlan formát, hanem inkább arra törekedjünk, hogy minél szabadabbá tessük őt; ha a nevelés a gyermeket vállalkozóvá, függetlenné és eredetivé teszi, akkor teljesen elérte célját.

Különben a nevelés céljának (*Le but de l'éducation*) külön fejezetet szentelnek szerzőink. Itt mindenekelőtt ama kérdést vetik fel: mi a gyermek? Erre azt a választ adják: a gyermek erkölcsi személy, nem abban az értelemben, hogy érzelmei, eszméi vagy jelleme volna, de amelyeket annyiban tisztelni kell, hogy meghagyjuk teljes eredetiségét. Tehát a gyermekek még nem személyiségek a szó szoros értelmében, hanem csak félig tudatos lények, amelyek leggyakrabban ösztönszerűleg cselekszenek és csak némelykor okszerűen.

Amit különösen tisztelni kell a gyermekben, az nem az, amije van, hanem az, ami lesz belőle. Az első perctől embernek kell őt tekinteni, nem automatának, tehát abba az állapotba kell őt juttatni, hogy első sorban kifejtse emberi tevékenységét, tehát a nevelőnek első kötelessége, hogy nem kell elfojtani a gyermekben a szabadságérzet iránt való első csírákat, amelyek benne megvannak, hanem a nevelők azokat inkább kifejteni törekedjenek; kiváló kötelességük továbbá, hogy erősítsék és növeljék benne az akaratot. De a gyermek — szerzőink állítása szerint — nemcsak morális személyiség, *de nemzeti személyiség is*. Ha az állam veszi kezébe a fiatal nemzedék nevelését, terjessze ki gondoskodását e kicsiny lényekre is, mert a gyermekek nevelése a nemzetre nézve a haladás vagy a süllyedés, a fejlődés vagy a hanyatlás, az élet vagy halál kérdése. Ezt az elvet különben már a legrégebbi időkben is elismerték, mert már a legrégebbi korban mind a törvényhozók, mind a kormányok behatóan foglalkoztak a gyermekek nevelésével.

A gyermek tehát, mint láttuk, nemzeti személyiség is, mert ő a jövő polgára, ki hazájának ügyeit intézni, aki hazáját minden támadás ellen védeni fogja, fejleszteni fogja továbbá belső életét és kifelé növelni fogja hazájának tekintélyét.

Szerzőink már most eme konklúzióra jutnak: «Az embert átalakítani kell maga, családjá, a társadalom és hazája számára; ime

ez az ideál, mely a nevelésben mindenféle theóriát ki fog elégíteni. A nevelés ügynökei pedig a család és az iskola legyen, a család feladata a szívnek fejlesztése, az iskoláé a szellem és akarat művelése.

Szerzőink a mű végén a nevelés művészetére nézve két theóriát állítanak fel. Az első az indukción vagy megfigyelő módszer, mely abból áll, hogy meg kell keresni, melyek voltak az emberek meggyőződésai a nevelésről és mikép változtak ezek át; ekként meg lehet állapítani a történeti pedagógiát, vagyis a nevelést mint pozitív tudományt. Vagy másodszor lehet a pedagógia deduktív és intuitív pedagógia, amely abból áll, hogy meg kellene kérdezni az emberi észről, hogy állapítsa meg a nevelésre nézve a priori az igazságok bizonyos számát és ezután ezekből le kell majd vonni a gyakorlati következtetéseket. Mellesleg megjegyezzük, hogy szerzőink az utóbbi eljárást jobbnak találják.

Parisot és Martin könyvükben csakis a pedagógia alapelveit akarták kifejtetni: az alapot, mely nélkül lehetetlen volna azt szilárd alapra fektetni.

Tanulmányuk nem egyéb, mint a pedagógiába való bevezetés, mely feladat megoldása fényesen sikerült.

Talán mondanunk sem kell, hogy a könyv nyelvezete elegáns, tiszta és világos, hisz — tekintve, hogy francia írókról van szó — mást nem is várhatunk.

(Székesfehérvár).

*

Téri József.

Molnár Ferenc krónikái. Molnár Ferenc *Ma, tegnap, tegnapelőtt* címmel összegyűjtötte azokat a hirlapi cikkeket, melyekkel az utóbbi időben a maga ragyogóan színes és elmés modorában szokott hozzászólni az aktuális napikérdésekhez, a budapesti élet fel-felmerülő jelenségeihez. Az író előkelő szempontjai s páratlanul gazdag ötletessége fölüllemelik ezeket a krónikákat a napi érdekességen s a modern Budapest életének művészi tükrévé teszi. Egy alapjában véve zsurnalisztikai műfaj, de irodalmi színvonalra emelve jelenik meg ezekben a krónikákban. Molnár Ferenc minden írói erénye megvan bennük: szórakoztató képessége, elméssége, megfigyelésének és látszólag távol eső dolgokat is összekapcsolni tudó fantáziájának ereje, előadásának színessége s mindennekfelett a budapesti életnek lélek szerint való ismerete. A krónikák Radó Antal kitünő vállalatának, a *Magyar Könyvtár*-nak egyik legújabb füzetében jelentek meg a Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) cég kiadásában. Ára 60 fillér.